

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. An alteratio sit motus co[n]tinuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

rale alteret, quam generet de facto, si non potest generare, nec poterit etiam alterare. Sed ex hoc non sequitur, quod si impossibilis est generatio ex natura sua intrinseca, etiam alteratio impossibilis esset; sed sequitur, quod supposita possibili intrinseca utriusque, si agens naturale non possit unum, nec alterum etiam poterit, de quo eadem est ratio.

An mutationes polypi & camaleonis sit alteratio.
 8 *Quæres secundo*, an mutationes, quibus mutantur polypus, camaleon, & similia animalia ad colores corporum, quibus insident, sint alterationes comprehensæ sub alteratione huius descriptæ.

Respondeo breuiter cum Conimbricen. negatiue, tum quia mutantur in instanti, tum etiam quia longè verisimilius est quod non mutantur tum ad calores veros, sed quod appareant mutari, quia colores suppositi apparent per eorum corpora, sicut per vitrum apparet color corporis ipsi suppositi: neque enim apparet quomodo isti colores producerentur in ipsis tam cito.

Dices cum Theophrasto, produci ipsos propter metum eo modo, quo nos albescimus ob metum, & erubescimus ob erubescenciam. Contra, quia sæpè mutantur quando non adest occasio metus, & quandiu manent super talia corpora habent talem colorem, cum tamen non sit verisimile quod tandiu semper metuant; & deinde si ob metum proueniret, semper deberet mutatio esse eiusdem rationis, nec deberet alia & alia esse pro varietate corporum, quibus insident, contra experientiam.

Dices secundo: illos produci vi imaginationis. Contra, quia illum colorem habent, quandiu insident corpori, nec tamen verisimile est imaginationem tam diu fixam esse in consideratione istius corporis. Contra secundo, & melius, quia si mutarentur à corpore ad corpus absque eo quod aduerterent ad varietatem coloris, ut bene posset fieri, adhuc apparerent colorati: ergo id non prouenit ab imaginatione.

Nec refert quod camaleon palleat in morte, nec referat colores suppositos: nec enim hoc oritur ex eo quod deficiat tum virtus imaginatiua, aut metus, sed ex eo quod profundatur corpus dispositione aliqua impediante transparentiam.

QVÆSTIO II.

An alteratio sit motus continuus.

Motus alterationis potest esse continuus duobus modis.
 9 *EX* ipsa descriptione alterationis, de qua hic agitur, videretur sufficienter colligi quod sit motus continuus: descripta est enim esse mutatio, qua subiectum successiue mutatur à qualitate in qualitate diuisibiliter contrariam. Sed quia duobus modis potest aliquid successiue mutari, Primo proprie quando mutaretur ad formam aliquam pro aliquo tempore sine morula vlla, in qua quiesceret, præter morulas instantaneas, quæ intercedere debent inter partes quascunque temporis. Secundo improprie quando moueretur successiue ad aliquam formam acquirendo ipsam in aliquo tempore, sed ita ut intercederent inter acquisitiones partiū eius aliquæ morulæ non instantaneæ, sed temporaneæ; licet tamen imperceptibiles: & quia descriptio præmissa posset intelligi de qualibet ex his mutationibus, hic examinandum est de qua intelligatur.

Deinde quomodocumque intelligeretur illa descriptio, quidquid sit de possibilitate talis alterationis, posset adhuc dubitari an motus ad qualitates corruptiuas, quales censentur esse effluuiationes & frigefactiones, sint successiui. Ut inde colligatur an prædicta descriptio conueniat ipsis, nec ne: propter hoc etiam præsens quæstio proponi vtiliter potuit.

Præterea quandoquidem subiectum aliquod dupliciter alterari potest per qualitates corruptiuas, v. g. per calorem & frigus, ac similia, nimirum extensiuè acquirendo secundum vnā partem sui, partem qualitatis, & secundum aliam partem sui aliam partem; & intensiuè acquirendo qualitatem in vna & eadem parte magis ac magis intensam: quæstio examinanda est de vtraque mutatione & extensiuâ & intensiuâ.

Prima opinio dicit alterationem extensiuam esse successiuam, sed cum morulis temporaneis imperceptibilibus; intensiuam vero esse successiuam absque talibus morulis, aut vllis, nisi, instantaneis. Hanc tenet *Aegidius 1. de Gen. q. 16. & Iand. S. Phys. q. 8.*

Secunda opinio tenet vtramque esse successiuam, sed cum morulis temporaneis; neutram vero cum instantaneis solummodo. Ita *Capreolus, Soncin. Ianel. Ferrar.* quos sequitur *Arriaga hic dispnt. 2. n. 33.*

Tertia denique sententia est, quod vtraque alteratio sit successiua absque aliis morulis, præter instantaneas correspondentes instantibus temporis. Hæc est communissima inter *Scotistas, Thomistas, ac recentiores* hic, & eam expresse docet *Scotus 2. d. 2. q. 2.*

Ut autem intelligatur bene, aduertendum est, non esse sensum qui non possit aliquod subiectū alterari successiue cum morulis temporaneis, nam certum est quod pro hac parte temporis possit aliquid caloris recipere, & postea amota causa quiescere pro aliquo tempore, ac rursus applicata causa plus caloris recipere. Sed sensus est, quod non possit agens alterari siue extensiuè, siue intensiuè, quin aliqua saltem pars alterationis sit successiua absque morulis temporariis, & quod agens debite applicatum, quamdiu sic applicatum est, si alteret omnino, successiue alterare debeat absque morulis.

CONCLUSIO.

10 *Alteratio est motus continuus proprie dictus in sensu tertie sententia.* Hæc est contra duas primas sententias. Probatur primo Philosophi auctoritate 5. *Phys. tex. 39.* dicentis omnem motum proprie dictum esse continuum; sed nullus est motus proprie dictus magis quam alterationis: ergo.

Dices hoc intelligendum de motu continuo cum interpositione morularum imperceptibilium. Contra, quia sic aliqua pars ipsius deberet produci in instanti, sed hoc est contra Philosophum 6. *Physicorum*, ubi ait motum non fieri in instanti, nempe proprie dictum.

Deinde si morulæ intercedentes sunt imperceptibiles: ergo absque fundamento assuntur: neque enim potest eo ligi per rationem, quod intercedant, nisi constet experientia aliqua; non potest autem colligi experientia, nisi sint perceptibiles.

Probatur secundo ratione, quia successio in qualitate oritur ex diuisibilitate ipsius, ac qualitatis sibi oppositæ sed est diuisibilis in infinitum etiam secundum aduersarios; ergo non potest vlla pars ipsius produci in instanti, & consequenter quæcumque pars ipsius debet produci in tempore per motum continuum, & non per motum discretum. Probatur prima sequela, quia illa pars, quæ produceretur, haberet plures partes, & consequenter haberet principium successionis, seu rationem, ob quam deberet successiue produci.

Confirmatur experientia, qua experimur manum nostrā applicatam igni continue, ac sine vlla intermissione magis ac magis calefieri; ergo cum nihil obstat, debemus iudicare conformiter ad sensum, quod ita fiat.

Probatur tertio conclusio, & simul impugnatur vtraque aduersa sententia, quia sequeretur ex iis quod agens naturaliter debite applicatum passo pro aliquo tempore nihil in ipso producat, quod est absurdum. Patet sequela, quia in tempore illo, quo fieret interruptio motus, nihil produceret, & tamen tum esset tam sufficienter applicatum, quam ante vel post.

Dices in tempore illo produci dispositionem ad sequentem gradum qualitatis, quæ producitur.

Contra, quia non est maior ratio, cur ista dispositio produceretur in tempore quam ipsamet qualitas. Præterea ipsamet productio talis dispositionis est alteratio; ergo si productio illa est continua, aliquis motus alterationis est continuus, quod nobis sufficit. Deinde falsum est requiri dispositionem aliquam ad recipiendum, vel producendum secundum gradum, vel tertium, vel vllis alios sequentes qualitatis, & aduersarij nullum habent fundamentum id dicendi.

11 *Dices cum alijs, in tempore illo, quo non extenditur calor, intendi ipsum.*

Sed hac responsio admittit conclusionem quoad partem ultimam. Præterea qui ea vtuntur, non possunt ostendere rationem quare sicut calor, v.g. potest continuo produci quoad intensiorem, non possit etiam quoad extensionem. Deinde pro illo tempore non solum agens sufficienter applicatur ad intendendum calorem sed etiam ad extendendum calorem; unde manet adhuc difficultas probationis.

Dices denique cum alijs, agens illo tempore conservare qualitatem antecederent productam, donec acquirat maiorem virtutem, vt possit aliam gradum producere post illud tempus.

Contra, quia habet sufficientes vires sine acquisitione maioris virtutis: ergo responsio nulla. Probatur antecedens, quia non potest esse dubium, quin ignis immediate post productum primum gradum caloris habeat tantam virtutem, quantam habet calidum aliquod vt duo: sed calidum vt duo habet vires sufficientes producendi secundum gradum caloris; ergo etiam & ignis in illo tempore sine acquisitione maiorem virium.

12 *Confirmatur hac probatio, quia si quis explodat bombardam in parietem semel, nisi aliquid tum detrimenti faceret illi, perinde esset fuisse explosum, ac non fuisse; unde si per viginti ictus deiiciatur paries, qui alias non esset deiiciendus, quilibet ictus debet aliquid in ipso operari: ergo similiter si calidum vt octo pro primo instanti nihil producit caloris, nec pro secundo aliquid producat, quia si nihil facit in primo instanti, perinde est quod fuerit applicatum pro primo instanti, ac quod non fuerit.*

Respondet Arriaga primo, posse fieri, quod licet ex aequalibus ictibus plures nihil fecerint, aliquis tamen tandem aliquid faciat, quod non fecisset, nisi præcessissent alij ictus, qui tamen nihil fecerunt: cuius exemplum dat de marmore optime laeuigato, quod licet à puero primum calcante nihil omnino patiatur, tandem tamen potest repetita calcatione alteri.

Respondet secundo, negando consequentiam, quia aliud est de eadem causa loqui respectu effectus, aliud de diuersis causis.

Sed contra secundam responsionem, quia eadem prorsus est ratio de vna, ac pluribus causis, quantum ad hoc.

Contra primam responsionem, quia impossibile est aliquid posse facere, quod non fecisset alias, ex suppositione alterius, nisi illud alterum iuuat aliquo modo: ergo nisi primi ictus aliquo modo iuuent ad deiiciendum murum, aut conquassandum, sequentes ictus nihil facient magis, quam fecissent, si non præcederent. Sed nisi produxissent aliquid in muro, nihil prorsus iuuarent, nec per modum dispositionis, nec per modum conditionis sine qua non: ergo nisi agant aliquid in muro, sequentes ictus nihil facient magis, quam si primi non præcessissent. Probatur subsumptum, quia non per modum causæ, quandoquidem supponatur eos nihil producere; non etiam per modum dispositionis, quia vel disponent formaliter vel effectiue: non formaliter, quia non existunt realiter quando succedunt sequentes ictus; non etiam effectiue quia nihil producant, aut tollunt à muro, vt supponitur: nec etiam per modum conditionis sine qua non; quia omnis talis conditio debet habere aliquod munus respectu agentis, aut passivi: sed non potest imaginari, quod munus habeant ictus illi præteriti, si nihil fecerunt magis, quam si non fuissent præteriti, quod videtur manifestum.

Et hinc patet, exemplum Arriagæ de marmore nihil concludere; nam eadem prorsus est ratio de illo ipso exemplo, ac de ictibus bombardæ; & sanè si prima vice puer calcando nihil officeret marmor, nec marmor postea redderetur aliunde magis dispositum, vt ageret secunda vice, aut tertia, aut quarta, aut millesima, nec postea etiam aliquid faceret, & sic nunquam per calcationem attereretur marmor.

Dices cum eodem, Agentia physica sæpe dependent à

conditionibus non existentibus in agendo: ergo posset secundus ictus dependere tanquam à conditione à priori non existenti & idem est de calcatione. Probat antecedens, quia, vt aliquis habeat in instanti B vbi aliquid, debet in instanti A antecedenti habuisse aliquid aliud vbi vicinum, alias in instanti B non posset habere illud vbi.

Contra, quia licet posset agens dependere à conditione non existente, quod non negamus; non tamen nisi à conditione, cuius munus aliquod assignari possit. In exemplo autem de vbi, vsus manifestus vbi prioris, habetur: nam per illud applicabatur agens ad spatium vbi sequentis, quia iter non applicaretur absque illo vbi, vbi alio simili; et in casu nostro per ictus priores bombardæ non magis applicatur, nec magis disponitur aut ipsa, aut passum: & similiter calidum vt duo per cessationem ab actione non magis disponitur, nec magis applicatur, nec magis reparatur, aut fortificatur eius virtus, quam si non cessaret: ergo nec præcessio ictuum illorum, nec cessatio ab actione, nec etiam applicatio calidi pro tempore, aut instanti quo non agit, potest esse conditio sine qua non ad actiones sequentes.

Dices iterum cum eodem, maior est virtus continue operatiua, quam quæ esset operatiua cum morulis: ergo non est danda illa virtus maior omnibus agentibus naturalibus, & consequenter potest dari agens naturale, quod non debeat agere continuo, sed cum morulis.

Respondet distinguendo antecedens, quando operatio continetur actiuitas agentis, vt contingit in agnibus organicis quæ patiuntur fatigationem, concedo antecedens: in alijs agentibus eodem modo applicat & continue: vt in actuæ actione cu litteris distinguo consequens: agentibus primæ conditionis transeat; secundæ conditionis, nego consequentiam. Itaque sicut non est maior virtus illa, quæ per decem annos ignis successiu: applicatus pluribus passis posset in eis cum interiectione morularum calorem producere, quam qua per duos dies; quia virtus sufficiens ad vnum, sufficit ad alterum: Ita dicendum est de virtute quam haberet sic agendi continue absque morulis.

Obiicit primo Philosophum qui 8. Phys. tex. 23. ait: Dicere alterationem fieri continue, est aduersari valde manifestis.

Respondet, eum solum velle alterationem non fieri continue, id est semper, cuius contrarium docuerunt aliqui antiqui Philosophi. Itaque motus potest fieri dupliciter continuus: vno modo sic, vt nunquam interrumpatur, & hoc sensu dixit Philosophus, alterationem non esse, vel non fieri continue: alio modo sic, vt licet possit vni, & etiam interrumpi, eo tamen tempore, quo fit, sine interruptione fiat, si maneat applicatum agens, sine impedimento: & hoc sensu nos contendimus alterationem esse continuam.

Obiicit secundo. Si calor, verbi gratia, produceretur continue per integram horam, in quolibet instanti istius horæ aliquid produceretur, vel non: si non, ergo interrumpitur ille motus in quolibet instanti, & consequenter non erit continuus: si sic, ergo verum est quod aliqua pars qualitatis produceretur in instanti, & consequenter quod non obstante diuisibilitate eius possit produci in instanti.

Respondet, in quolibet instanti produci aliquid qualitatis, nimirum indiuisibile continuatum partium ipsius, non vero aliquam partem eius; quod si nihil produceretur in instantibus, non tamen fieret interruptio motus, quam hic negamus, quia non fieret per partem aliquam temporis sed tantum per instant.

14 *Dices: Si in quolibet instanti produceretur aliquid indiuisibile qualitatis, sequeretur quod infinita indiuisibilia producerentur (sunt enim infinita instantia in hora) & consequenter infinitæ partes intensiōis & extensiōis qualitatis.*

Respondet non esse absurdum quod qualitas habeat tot indiuisibilia, & partes, quot ipsū tempus, nec ex hoc sequitur quod sit infinita simpliciter & categorematicè, sed

Non potest aliquid facere ex eo quod aliud præcesserit nisi quod præcessit, aliquo modo iuuat.

sed tantum secundum quid & syncategorematicè, sicut omnes dicunt de tempore.

Dices ulterius: sequeretur quod ignis magnus non posset per horam producere maiorem calorem quam parvus. Probatur sequela, quia ignis magnus non potest producere nisi unum indivisibile caloris pro quo ibet instanti tempore, tantum autem & non minus potest produci à minori igne, & consequenter sine hora tot erunt indivisibilia & partes productæ à minori, quot à maiori.

Respondeo negando sequelam, ad cuius probationem dico quod excessus effectus producti ab igne maiori supra effectum ignis maioris non debet mensuari penes partes indeterminatas; ex huiusmodi enim partibus non sunt plures in vno effectum, quam in altero, sicut non sunt plures partes istiusmodi in anno quam in hora, sed penes partes determinatas, quarum plures multo producit maior ignis quam minor in eodem tempore.

15 *Obiicies tertio ex Ariaga*: sonus producit species sui ad certum spatium in instanti: sed illæ species non producant alias species statim in instanti, sed paulo post; ergo cessant aliquando ab operatione; ergo potest esse aliquid agens naturæ quod non operetur, sed quod debeat aliquando cessare ab operatione, & consequenter falsum est præcipuum fundamentum conclusionis consistens in tertia probatione. Probat maiorem, quia qui est iuxta findentem ligna, æque cito audit sonum ac videt ictum, quod fieri non posset, si non statim produceret sonus species sui in illo spatio, in quo tam cito auditur, ac videtur ictus. Probat etiam minorem, quia qui remotior est, citius videt ictum, quam audit sonum, etiam cum notabili differentia, si valde longe distat; quod verum non esset, si in instanti producerentur species in loco illo remotiori.

Antequam respondeam in forma ad hanc objectionem, ob quam putat hic author suam sententiam esse extra omne dubium, & oppositam quamvis communem esse falsam, placuit proponere aliquas difficultates eius.

Prima difficultas contra doctrinam Ariagæ. Prima est, quod species soni productæ ab ipso sono, maneant transacto sono, & caulent alias species; nam communiter ab authoribus supponitur species sensuum exteriorum in fieri, & conservari, dependere ab obiecto à quo caulantur, & nullo modo percipi ab ulla potentia externa nisi obiectum esset actu existens; quorum utrumque falsum esset in hac sententia, in qua & species soni non existentis manerent, & audiretur ipsemet sonus non existens.

Secunda. 16 *Secunda est*, quod species soni productæ intra tantam distantiam à sono, producant postea alias species in alia distantia, in qua tardius auditur sonus, quam in prima distantia; non verò ipse sonus; nam hinc videretur sequi, quod ipse sonus non audiretur, sed species illæ ipsius; id enim auditur, quod producit species in aure, sicut id videtur, quod producit species in oculo. Deinde sequeretur, quod in illa distantia deberet audiri sonus per illas species, quando postea auditur in aliis partibus, remotioribus, quia quando auditur in partibus remotioribus, debent manere species in illa prima distantia, ut caulent species in partibus illis remotioribus; quando autem manent species in illa distantia, tandiu debet manere auditio ab illis in eadem distantia utilis.

Tertia. 17 *Tertia est*, quod supponit species primas à sono produci in instanti, nam cum sonus ipse sit quid successivum, ut omnes fateantur, & patet experientia, non potest producere aliquid in instanti, & præsertim non potest producere in instanti species illas in auribus instantaneæ, cum experientia constet ipsammet auditionem soni esse successivam, & consequenter species quibus caufatur, debeant esse successivæ.

Quarta. 17 *Quarta est*, quod supponit tanquam certum experientia, in aliqua determinata distantia æque cito audiri sonum ab omnibus, quamvis aliqui sint remotiores, aliqui viciniore: hoc enim non adeo certum est, quin potius debeat indicari oppositum esse probabilius; nam quemadmodum in aliis partibus successivè auditur iuxta

maiorem, vel minorem distantiam auditorum, ita etiam in quacumque determinata parte dicendum est fieri à paritate rationis, licet ob exiguam differentiam temporis intercedentis inter auditionem viciniore, & remotioris in certa quadam distantia vix appareat intercessisse aliquid temporis. Et hinc patet falsum esse, quod omnes qui sunt intra illam primam distantiam, in qua secundum ipsum producit sonus speciem sui in instanti, æque primò audiant sonum, & videant ictum, quo caufatur sonus, ut ipse asserit in probatione maioris.

Nunc respondeo in forma primò negando maiorem cum sua probatione, cuius ratio patet ex prima, & quarta difficultate.

Respondeo secundo negando suppositum minoris, nempe quod species à sono productæ postea producant alias species in aliis partibus, hoc enim patet esse falsum ex secunda difficultate.

Respondeo tertio, admissa maiori, minori, & prima consequentia, distinguendo secundum consequens: ergo potest agens naturale non continue operari quoad effectum, qui est, continue producibilis, nego; quoad effectum, qui non est, concedo consequentiam. Itaque si species illæ primæ à sono productæ non producant alias species in illo ipso instanti, in quo ipsamet producuntur, sed postea, species illæ, quæ ab ipsis postea producuntur, erunt successivæ, & consequenter non producibiles in instanti, sed in tempore. Quomodo autem audiatur sonus, & producatur, dicetur in libris de anima Deo volente.

18 *Obiicies quarto* ex eodem authore aliam experientiam: lapis gravis supra asserem gravitans non statim frangit asserem, sed post multos dies, aut etiam annos; ergo non erit à primo instanti continue in asserem, alias à primo instanti incepisset ipsum diuidere.

Ad hanc objectionem ipsemet proponit tres responsiones aliorum, in quibus supponitur, quod illa depressio asseris fiat à lapide mediante impulsu aliquo, quo premeretur asser etiam remoto lapide. Quas responsiones ipse refutare conatur, sed sic, ut facile possent ipsius confutationes rejici. Magis opportunum videbatur rem ipsam explicare, & solvere objectionem ut debet solui. Itaque dico lapidem non gravitare supra asserem, nec eum premere, incurvare, aut frangere mediante impulsu aliquo, quæ sit qualitas; sed hoc solum præstat lapis mediante vbi, quod producit in lapide, quo mediante facit ut recedat à loco priori aliquantulum, & hoc paulatim & successivè propter resistentiam passivam; neque illa pressio asseris, incurvatio, aut fractio fit nisi mediante tali vbi, & qua ratione lapis posset in ipso producere talem impulsum, posset etiam ipsum vbi immediate producere sine impulsu, unde qui asserunt impulsum, multiplicantiæ sine necessitate. Quia vero integritas asseris valde iuvat ad resistendum lapidi deprimenti, posset fieri ut lapis ab initio nullo modo deprimeret, quia scilicet tam integer esset asser, ut integre resisteret, donec consummerentur aliquæ partes eius, & redderetur debilior ita, ut amplius non posset resistere quin aliquantulum deprimeretur, licet insensibiliter; & rursus post aliquam depressionem posset interrumpi ulterior depressio donec redderetur aliunde debilior. Posset etiam fieri quod depressio ab initio inciperet, & semper continuaretur donec frangeretur asser, iuxta dispositionem asseris, & gravitatem lapidis.

19 *Iuxta hanc doctrinam claram, & facilem Respondeo*, in aliquo casu (quod sufficit ad propositum) negando consequentiam, & admittendo quod ab initio incepit lapis premere, & frangere asserem. Dices si continue deprimeret lapis per tres annos, per successivam productionem novorum vbi, deberet esse producta fere infinita multitudo vbi Respondeo non debere plura vbi produci quam essent partes & instantia in toto illo tempore: quod si producerentur tot, non esset villo modo inconueniens, ut est evidens; unde si admittatur fere infinitus numerus partium in tempore illo, tot etiam admittentur vbi fuisse producta.